

АКСУБАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ИСКЕ КЫЯЗЛЫ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ БАШКАРМА КОМИТЕТЫ
КАРАР

№ 17

12.11.2015ел

«2016-2020 елларга Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районының Иске Кыязлы жирлегендә мәдәниятне үстерү» муниципаль максатчан программасы турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закона, «Мәдәният турында» 1998 елның 3 июлендәге 1705 номерлы Татарстан Республикасы Законына, Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлеге Уставына таянып, Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлеге башкарма комитеты карары:

1. «2016-2020 елларга Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлегендә мәдәниятне үстерү» озак сроклы муниципаль максатчан программасын 1 нче күшымта нигезендә расларга.
2. Элеге каарны Аксубай муниципаль районының рәсми сайтында бастырып чыгарырга <http://aksubaev.tatar.ru> Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлегенең мәгълүмати стендларында да.
3. Элеге каарның үтәлешен контрольдә тотуны үземдә калдырам.

Иске Кыязлы авыл жирлеге
башкарма комитеты житәкчесе

И. М. Занидуллин

Расланган
Иске Кыязлы авыл жирлеге
башкарма комитеты житәкчесе
каары белән
12.11.2015 ел №17

ОЗАК СРОКЛЫ МУНИЦИПАЛЬ МАКСАТЧАН ПРОГРАММА

**“2016-2020 елларга Татарстан Республикасы Аксубай
муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлегендә мәдәният
үсеше”**

Иске Кыязлы

Программа паспорты

Программа исеме	«»2016-2020 елларга Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлегендә мәдәният үсеше»
Программаны эшләү өчен нигез	Программа РФ Конституциясе, ТР, федераль законнар, ТР Законнары нигезендә эшләнгән. Муниципаль берәмлек уставы, норматив хокукий актлар белән
Программаның муниципаль заказчысы - координаторы	Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлеге башкарма комитеты
Программаның төп эшләүчеләре	Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлеге башкарма комитеты
Программаның Максатлары	Аксубай районы Иске Кыязлы авыл жирлегендә яшәүчеләрнең мәдәният, сәнгать һәм кинематография өлкәсендәге агымдагы ихтыяжларын канәтгәтләндөрү һәм яңаларын формалаштыру, авыл халкы һәм кунаклары өчен мәдәният, кинематография сәнгате учреждениеләренең җәлеп итүчәнлеген арттыру Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлеге территориясендә яшәүче гражданнарның тормыш һәм тынычлык дәрәҗәсен, аларның законлы хокукларын һәм мәнфәгатьләрен экстремизмга һәм терроризмга каршы тору, Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлегендә аларның күренешләрен кисәту һәм кисәту нигезендә арттыру
Программаның Бурычлары	1. Милли музыка традицияләрен саклау һәм үстерү, заманча музыка сәнгатен үстерү; 2. Милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгыту, социаль, этник һәм конфессия нигезендә конфликтларны профилактикалау һәм кисәту; халыкның террористик һәм экстремистик идеология күренешләренә карата түзөмсезлек атмосферасын булдыруга юнәлдерелгән жәмәгатьчелек фикерен формалаштыру
Гамәлгә ашыру вакыты	2016-2020 еллар
Подпрограммалар	- "2016-2020 елларга клуб концерт оешмаларын һәм башкару сәнгатен үстерү» »2016-2020 елларга терроризм һәм экстремизмны профилактикалау"
Программаны финанслау күләме	Объем финансирования Программы на 2016-2020 еллар мең сум тәшкил итә шул исәптән: 2016 ел -841 мең сум 2017 ел 853,61 мең сум 2018 ел 866,41 мең сум 2019 ел 879,41 мең сум 2020 ел 892,60 мең сум Искәрмә: программаны финанслау күләме фаразлау

	<p>характерында һәм бюджетларны формалаштыруны исәпкә алып ел саен төзәтергә тиеш тиешле елга тиешле дәрәҗәдәге, шулай ук чараларны финанслауга федераль һәм республика бюджетыннан акча бүлеп бирү</p>
Программаның максатларын һәм бурычларын тормышка ашыруның көтөлгән ахыргы нәтижәләре (нәтижәләрне бәяләү индикаторлары) һәм аның бюджет нәтижәлелеге күрсәткечләре	<p>Программа чараларын гамәлгә ашыру 2020 елга артуга ирешергә мөмкинлек бирәчәк:</p> <p>төрле дәрәҗәдәге конкурсларда, фестивальләрдә катнашучылар санын арттыру;</p> <p>программа массакүләм һәм мәдәни-массакүләм чараларда катнашучыларның өлешен арттыру;</p> <p>сәнгать үзешчәнлегенең клуб формированиеләрен һәм аларда катнашучылар санын арттыру;</p> <p>торак пункт ҳалыкларының этномәдәни үзенчәлекен саклауга юнәлдерелгән мәдәни акцияләр һәм программалар саны 5 чарага кадәр дәүләт органнары, мәдәни-агарту учреждениеләре, милли-мәдәни берләшмәләр, шулай ук аерым гражданнар белән уртак проектлар саны 2 проектка кадәр гражданнар жыены;</p> <p>торак пунктта "Сабантуй" татар ҳалық бәйрәмен уtkәру саны -1;</p> <p>Авыл көне 1;</p> <p>террор һәм экстремистик күренешләрнең барлык фактларына карата түземсезлек формалаштыруны камилләштерә 4 мәчеттә мөсelman бәйрәмнәрендә вәгазыләр, гражданнар жыеннары;</p> <p>Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлеге территорииясендә толерантлык, башка культураларга хөрмәт идеяләрен пропагандалау һәм тарату өчен бердәм мәгълүмати кинлек формалаштыру;</p> <p>Яшьләр арасында этникара татулык һәм толерантлык атмосферасын нығыту.</p>
Программаның үтәлешен контролльдә тотуны оештыру системасы	<p>Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлеге Советы; Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлеге башкарма комитеты.</p>

Программаны гамэлгэ ашыру өлкөсөнен Гомуми характеристикасы, шул исэптэн ул хэл итүгэ юнэлдерелгэн проблемалар

Хәзәрге вакытта Аксубай муниципаль районының Иске Кыязлы авыл жирлегендә 2 муниципаль мәдәният һәм сәнгатъ учреждениесе үз эшчәнлеген алыш бара. Аксубай муниципаль районаны Иске Кыязлы авыл жирлегенең мәдәният объектларының гомуми чөлтәре: 1 гомуми кулланышта булган китапханә, 2 мәдәни-ял иту тибындагы учреждение. Аксубай муниципаль районының Иске Кыязлы авыл жирлегендә мәдәният һәм сәнгатъ өлкәсенә ярдәм итүгә һәм үстерүгә 2014 елда жирлек бюджетыннан 771 мең сум акча юнәлтелгән. Тармакта эшләүчеләр саны 7 кеше тәшкил итә. Күп кенә акчалар матди-техник базаны үстерүгә, тармак объектларын төзүгә һәм реконструкцияләүгә, мәдәният учреждениеләре жинаzlарын комплекслы мәгълүматлаштыруга һәм модернизацияләүгә юнәлтелә.

Социологик тикшеренүләр буенча, мәдәният учреждениеләренең хәзерге чөлтәре халыкның сорауларын тулысынча канәтгәтләндерми. Халыкны бәяләүдә житәрлек тәэмин ителмәй беренче чиратта түбәндәге проблемалар белән бәйле:

мәдәният объектларын тигез урнаштырмау, гамәлдәге учреждениеләрнең чагыштырмача югары "кабул итү чиге" н саклау;

мәдәният учреждениеләре тарафыннан күрсәтелә торган хезмәтләрнең күләме һәм төрләре гражданнарның сорауларына, өстенлекләренә һәм көткәннәренә тулысынча туры килми;

мәдәният учреждениеләрен ял итү һәм иҗади эшчәнлек, мәгариф һәм үзбелдекле белем бирү, чаралар үткәрү, һәвәскәр берләшмәләр эшчәнлеге өчен заманча югары технологияле жиһазлар, шулай ук халыкның төрле категорияләре өчен, шул исәптән аз хәрәкәтләнүчеләр өчен һәм тормыш эшчәнлегенең башка чикләүләре белән мәдәният учреждениеләренең уңайлылыгын тәэмин итү чаралары белән житәрлек дәрәжәдә жиһазландырмау;

төрле сәнгать жанрларында (музыкаль, театр), концерт-филармония һәм күргәзмә эшчәнлегендә фестиваль һәм башка программалар үткәрү, концерт һәм башка сәнгать коллективлары өчен база буларак куллану өчен югары дәрәжәдәге эре заманча комплекслар дефициты

Мәдәният өлкәсендә булган проблемаларның жину механизмы

Проблеманың әчтәлеге	Жину механизмы
Мәдәни-ял итү тәкъдимнәре гражданнарның сорауларының бөтен диапазонын да каплый алмый	Мәдәни-ял итү эшчәнлеге өлкәсендә эшнен яңа формаларын һәм ысуулларын керту
Мәдәният учреждениеләренең матди- техник базасы житәрлек дәрәжәдә үсеш алмаган	Матди-техник базаны ныгыту һәм тармакны мәгълүматлаштыру, жиһазларны модернизацияләү, бюджеттан тыш акчаларны, дәүләтнеке булмаган структураларны жәлеп итү
Инвалидлар, тормыш эшчәнлеге чикләнгән кешеләр өчен мәдәният учреждениеләренең житәрлек дәрәжәдә булмавы	Мәдәният учреждениеләрен маҳсус техника белән жиһазландыру, инвалидлар һәм башка аз хәрәкәтләнүче гражданнар өчен мәдәният учреждениеләрен жайлыштыру, дистанцион хезмәт күрсәтүне үстерү
Инновацион мәдәни проектлар эшләү һәм керту кирәклеге	Инновацион проектларга, иҗади осталанәләргә грант ярдәме

Программаның максатларына ирешүгә йогынтысын киметү максатыннан куркынычларны көйләү һәм идарә итү чаралары

Программаны гамәлгә ашырганда куркынычларны анализлау һәм куркынычларны идарә итүне Программаның муниципаль заказчысы - координаторы – Аксубай муниципаль районаны Иске Кыязлы авыл жирлеге башкарма комитеты башкара.

Иң житди куркынычларга подпрограммаларны гамәлгә ашыруның финанс һәм административ куркынычларын кертергә мөмкин. Финанс куркынычлары программа буенча

кабул ителгэн финанс йөклөмөләрен тулысынча үтәмәүдән гыйбарәт. Финанс куркынычын чикләу ысулы булып программа чарагарының финанс курсәткечләрен һәм ирешкән нәтижәләргә бәйле рәвештә курсәткечләрне ел саен төзәтү тора. Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлеге бюджетынан Программа чарагарын финансамау куркынычын киметү мәдәният, социаль партнерлық өлкәсендә инновацион проектларның инвестицион жәлеп итүчәнлеге механизминың формалаштыру юлы белән башкарыла. Административ куркыныч программаны нәтижәсез идарә иту белән бәйле, ул подпрограммаларның максатларын һәм бурычларын үтәмәүгә китерергә мөмкин. Административ куркынычны чикләу ысуллары булып:

программа чарагарының үтәлешен контролъдә тоту һәм Программаны гамәлгә ашыруны ағымдагы идарә иту механизмын камилләштерү;

программаны гамәлгә ашыруның еллық планнарын формалаштыру;

Программа курсәткечләренен (индикаторларының) үтәлешен өзлексез мониторинглау;

халыкка мәгълүмат бирү һәм Программаны гамәлгә ашыру барышы турында мәгълүматны ачык бастырып чыгару.

Рисклар белән идарә иту буенча чарагар кабул иту программаны гамәлгә ашыруны мониторинглау һәм аның нәтижәлелеген һәм нәтижәлелеген бәяләү нигезендә Программаның муниципаль заказчысы - координаторы тарафыннан башкарыла.

Программаның төп максатлары, бурычлары, ахыргы нәтижәләрен һәм аны гамәлгә ашыру срокларын тасвиrlау

Программаның максаты 2014-2020 елларга "Татарстан Республикасы мәдәниятен үстерү" республика программасы белән билгеләнгән Татарстан Республикасы Дәүләт мәдәни сәясәт өстенлекләренә нигезләнә.

Аксубай муниципаль районның Иске Кыязлы авыл жирлеген социаль-икътисадый үстерү максатларында мәдәният һәм сәнгать өлкәсен тотрыклы үстерү өчен кирәkle шартлар тудыру белән беррәттән, элеге программаның стратегик максаты-Аксубай муниципаль районның Иске Кыязлы авыл жирлегендә яшәүчеләрнен мәдәният, сәнгать өлкәсендәге ағымдагы ихтыяжларын канәгатыләндерү һәм яңаларын формалаштыру, авыл халкы һәм кунаклары өчен мәдәният, сәнгать учреждениеләренен жәлеп итүчәнлеген арттыру. Бу максатка ирешү өчен системалы характердагы берничә мәсьәләне хәл итәргә кирәк, шул исәптән:

милли музыка традицияләрен саклау һәм үстерү, заманча музыка сәнгатен үстерү;

Аксубай муниципаль районның Иске Кыязлы авыл жирлегендә халык һөнәрләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү;

Аксубай муниципаль районны Иске Кыязлы авыл жирлеге территориясендә урнашкан мәдәни мирас объектларының саклануын һәм нәтижәле фойдалануын тәэмин итү;

тәбәкара һәм милләтара мәдәни хезмәттәшлекне үстерү өчен шартлар тудыру

Программа программа чарагарын гамәлгә ашыруның муниципаль дәрәжәсен күздә тота,

аларның үзенчәлекле бурычлары тиешле подпрограммаларда чагылдырылган.

"2016-2020 елларга концерт оешмаларын һәм башкару сәнгатен үстерү" подпрограммасы милли музыкаль традицияләрне саклау һәм үстерүне, заманча музыка сәнгатен үстерүне максат итеп күя. Жирлекнең муниципаль концерт оешмалары чөлтәренең бүгенге торышын, концерт учреждениеләренең 2020 елга кадәр үсеш перспективаларын чагылдыра.

«Аксубай муниципаль районның Иске Кыязлы авыл жирлегендә терроризм һәм экстремизмы профилактикалау» подпрограммасы террористик һәм экстремистик куренешләрнең барлык фактларына карата түземсезлек формалаштыруны, Аксубай муниципаль районның Иске Кыязлы авыл жирлеге территориисендә толерантлык, башка культураларга хәрмәт идеяләрен пропагандалау һәм тарату өчен бердәм мәгълумати киңлек формалаштыруны камилләштерә;

Программаны гамәлгә ашыру вакыты 2016 2020 еллар.

Программаны ресурслар белән тәэмин итүне нигезләү

Программаны гамәлгә ашыруны финанс белән тәэмин итү законнарда билгеләнгән тәртиптә федераль бюджет, Республика, шулай ук Аксубай муниципаль районаны Иске Кыязлы авыл жирлеге бюджеты акчаларын куллануны күздә тота.

Программаны финанслауның гомуми куләме 4333,03 мең сум тәшкил итә, шул исәптән:

2016 ел -841 мең сум

2017 ел 853,61 мең сум

2018 ел 866,41 мең сум

2019 ел 879,41 мең сум

2020 ел 892,60 мең сум

Программаны гамәлгә ашыруны ресурслар белән тәэмин итү фаразлау характеристында һәм тиешле бюджетларның мөмкинлекләрен исәпкә алып, ел саен коррекцияләнергә тиеш.

Программаны гамәлгә ашыру механизмы

Программа чараларын гамәлгә ашыру барышында муниципаль заказчы-координатор төп башкаручыларның үзара эшчәнлеген тәэмин итә, чараларны гамәлгә ашыру барышын һәм турыдан-туры башкаручыларның акчаларны нәтижәле куллануын контролльдә тота.

Программа чараларын гамәлгә ашыру программа заказчысы тарафыннан Программа чараларын башкаручылар белән төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы норматив хокукый актларына төгәл туры китереп башкарыла.

Программаның социаль-икътисади нәтижәлелеген бәяләү

Мәдәниятнең төп үзенчәлеге шунда ки, мәдәни эшчәнлекнең мөһим нәтижәләре вакыт буенча кичектерелгән социаль эффектта чагыла һәм интеллектуаль потенциалның артуында, шәхесләрнең кыйммәт ориентирлары һәм үз-үзләрен тоту нормаларының үзгәрүенде күренә, бу ахыр чиктә жәмғыятынен эшчәнлекнең нигезләрендә үзгәрешләргә китерә.

Программада мәдәни эшчәнлекнен ағымдағы нәтижәләрен генә характерлаучы индикаторлар һәм цифрлы күрсәткечләр системасын куллану күздә тотыла. Шул ук вакытта конкрет Подпрограммалар үз нәтижәлелек күрсәткечләрен үз эченә ала. Программаны һәм аның ярдәмче программаларын гамәлгә ашыруның нәтижәлелеген бәяләү муниципаль заказчы программаның координаторы тарафыннан башкарыла.

Программаны тормышка ашыруның төп социаль-икътисади эффекты Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлеге гражданнары тормышында мәдәниятнең социаль ролен күтәрудә һәм, тиешлечә, Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлегендә тормыш сыйфатын күтәрудә, мәдәният өлкәсендә модернизацияләү курсын гамәлгә ашыру өчен уңай ижтимагый атмосфера булдыруда чагыла. Бу эффект аерым алганда белдереләчәк:

Аксубай районның Иске Кыязлы авыл жирлегендә яшәүче халыкларның үзенчәлеге булганда бөтенлекне саклауга ярдәм итүче мәдәни кинлекнен бердәмлекен нығытуда;

ижәди эшчәнлек, халыкка тәкъдим ителгән мәдәни байлыкларның һәм мәдәнияттә һәм сәнгаттә мәғълumatның төрлелеге һәм ирешүчәнлеке өчен уңай шартлар тудыруда;

мәдәниятнең икътисади үсеше процессын активлаштыруда һәм тармакка жәлеп ителгән дәүләтнеке булмаган ресурсларны үстерүдә;

Мәдәниятне үстерү бурычлары эйләнә-тире мохитне саклау бурычлары белән тығыз үрелеп бара. Кагыйдә буларак, бу бәйләнеш мәдәни ландшафтларны һәм истәлекле урыннарны саклау өлкәсендә, музей-тыюлыклар эшчәнлегендә күренә. Истәлекле урыннар һәм саклана торган тарихи-мәдәни территорияләр системасының формалашуы Экология һәм табигый мирасны саклау проблемаларын хәл итү белән турыдан-туры бәйле. Шулай итеп, Программа эйләнә-тире мохитне саклау бурычы белән тығыз бәйләнештә мәдәният үсеше проблемаларын хәл итә. Программаны гамәлгә ашыруның нәтижәлелеге программада каралган максатчан индикаторларга һәм күрсәткечләргә чынлыкта ирешү дәрәҗәсе буларак бәяләнә.

«2016-2020 елларга клуб концерт оешмаларын һәм башкару сәнгатен үстерү» подпрограммасы

Паспорт

Муниципаль ярдәмче программаның исеме	««2016-2020 елларга клуб концерт оешмаларын һәм башкару сәнгатен үстерү»
Муниципаль ярдәмче программаның максаты	<p>Аксубай районы Иске Кыязлы авыл жирлеге территорииенде бердәм мәдәни кинлек булдыру һәм саклау;</p> <p>- мәдәният учреждениеләренең муниципаль берәмлекләренең жирле үзидарә органнары, ижтимагый берләшмәләр һәм оешмалар, мәгариф системасы учреждениеләре, массакуләм мәгълумат чаралары, ижәди һәм дини оешмалар белән ведомствоара хезмәттәшлеген үстерү;</p> <p>халыкта гражданлык үзенчәлекен, әхлакый-әхлакый һәм толерант дөньяга карашны формалаштыру буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыру.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - эш юнәлешләрен һәм формаларын камилләштерү ; - мәдәни-ял итү учреждениеләрендә чарапарның сыйфатын күтәрү 														
Муниципаль ярдәмче программаның бурычы	<p>Торак пунктның мәдәниятен, сәнгатен үстерү, тарихи-мәдәни мирасын саклау һәм популярлаштыру өчен шартлар тудыру.</p> <p>Планга ярashлы рәвештә МАССАКУЛӘМ һәм бәйрәм мәдәни-массакуләм программа чарапарын үткәрү.</p> <p>Мәдәни-ял чарапарында катнашучылар санын арттыру.</p> <p>Халыкта гражданлық үзенчәлеген формалаштыруны, ижади потенциалны ачуны, толерантлык тәрбияләүне, этник һәм конфессияара мөнәсәбәтләр мәдәниятен тәэммин итүче "мәдәният" өлкәсендә системаны үстерү һәм модернизацияләү</p>														
Муниципаль ярдәмче программаның муниципаль заказчысы	Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлеге башкарма комитеты														
Муниципаль ярдәмче программаны эшләүче	Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Иске Кыязлы авыл жирлеге башкарма комитеты														
Муниципаль ярдәмче программаны гамәлгә ашыру вакыты	2016-2020 еллар														
Муниципаль ярдәмче программаны финанслау чыганаклары, шул исәптән еллар буенча:	<p>Финанслау чыганаклары булып Аксубай МР Иске Кыязлы авыл жирлеге бюджеты акчалары тора</p> <p>Чыгымнар (мен сүм).</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th></th> <th>барлығы</th> <th>2016</th> <th>2017</th> <th>2018</th> <th>2019</th> <th>2020</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Жирле бюджет акчалары</td> <td>4333,03</td> <td>841</td> <td>853,61</td> <td>866.41</td> <td>879.41</td> <td>892,60</td> </tr> </tbody> </table>		барлығы	2016	2017	2018	2019	2020	Жирле бюджет акчалары	4333,03	841	853,61	866.41	879.41	892,60
	барлығы	2016	2017	2018	2019	2020									
Жирле бюджет акчалары	4333,03	841	853,61	866.41	879.41	892,60									
Планируемые результаты реализации муниципальной подпрограммы	<p>Төрле дәрәҗәдәге конкурсларда, фестивальләрдә катнашучылар санын арттыру;</p> <p>Клуб формированиеләрендә катнашучылар алган дипломнар, премияләр санын арттыру;</p> <p>Программа массакуләм һәм мәдәни-массакуләм чарапарда катнашучыларның өлешен арттыру;</p> <p>Сәнгать үзешчәнлегенең клуб формированиеләрен һәм аларда катнашучылар санын арттыру;</p>														

I. Подпрограмманы гамәлгә ашыру өлкәсенең Гомуми характеристикасы, шул исәптән ул хәл итүгә юнәлдерелгән проблемалар

Жәмгыятынен хәзерге үсеш этабының үзенчәлеге булып, кешеләрнең рухи тормышын оештыручи факторларның берсе буларак, мәдәниятнең социаль роленең үсүе тора. Шул ук вакытта мәдәният кешелекнен рухи тәжрибәсе буларак кына түгел, ә һәр кешенең ижатка сәләтен формалаштыручи, кешелекнен яшәешенә нигез салучы, цивилизацияле тормышның күймәтләрен һәм формаларын саклау сәләте буларак та чыгыш ясый. Жәмгыятынен мәдәни